

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ṿa-yiḳra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

אב רמא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

כא (א) דער עוונגע שפראך
 זו משה: רעדע מיט
 רען פריעסטערן, רען זעהנען
 אהרן'ס, אונד זאגע איהנען,
 מאן זאל זיך אן קיינער לייכע
 אונד

כא (א) אמר אל הכהנים. אמר ואמרת.
 להזהיר גדולים על הקטנים:
 בני אהרן. יכול חללים ת"ל הכהנים:
 בני אהרן. אף בעלי מומין במשמע: בני
 אהרן. ולא בנות אהרן: לא יטמא בעמיו. בעוד שהמת בתוך עמיו ילא מת מלוה:
 כי

תרגום אונקלוס

כא (א) ואמר יי למשה אימר לכהניא בני
 אהרן ותימר להון על מית לא
 יסחאב

באר

כא (א) ויאמר ה' אל משה, פרשו למעלה (פרשה א' א') שהאמירה כוללת דברים רחנים
 ודברים קלרים, ודבור תמיד דברים רחנים, ובנסמך אמירה לדבור, יורה שדבר
 ברחבה, גם זוהו לאמר לעם בלשון הבא בענין, וכן באן ויאמר ה' אל משה בלשון הכתוב
 בענין, כן אמר אל הכהנים בני אהרן באותו הלשון שאני אומר אליך, וטעם שלא לאמר
 גם באן דבור ואמירה, ובלי ספק נדבר עמו והורהו ההלכות כלם בנבואה, אפרש בעז"ה (פסוק
 כ"ד): אמר אל הכהנים בני אהרן, בפרשיות שלמעלה נאמר אל אהרן ואל בניו ולא אמר
 הכהנים, לפי שהם מלות בקרבות ובמעלות הקדש שהם במקדש, אבל באן שהזהירם מלהטמא
 למת לעולם, אפי' חוץ למקדש ושלא בשעת עבודה, מפני מעלתם וכהנח', לכן אמר הכהנים,
 כלומר שינהגו כבוד בעלמם, לפי שהם כהנים משרתי חלהינו, מדבריו רמב"ן ז"ל. ורבותינו ז"ל
 דרשו בני אהרן יכול חללים, ת"ל הכהנים, בני אהרן אף בעלי מומין במשמע, בני אהרן
 ולא בנות אהרן, כמו שפי' רש"י ז"ל, וכפי הפשט לא זכר באן אהרן, לפי שאמר בענין והבן
 הגדול מאחיו וגו' שהוא על כל הב' הג' העומדים תחת אהרן שהן כלם בני אהרן, כי לאהרן עצמו
 לא יקרה אחרי מות נדב ואביהוא דבר מטומאת שזה קרובים, וגם אזהרת פסולי הנשואין
 לא יתכנו בו, ואין כבודו להזכר עליהן כמו שלא הזכירו (פסוק י"ז) במומין, וכמו שאפרש שם
 בשם רמב"ן ז"ל: ואמרת אלהם, למעלה שנאמר אל אהרן ואל בניו, הוא בענין הקרבות
 שמביאים ישראל, אלא שהם העובדים, אבל פרשה זו ושתי פרשיות שלאחריה המדברות במומין
 ובטומאות שהן חובת הגוף לכהנים לבדם, החל אמר אל הכהני בני אהרן, כלומר מעבדיו
 אלוה לך דברים שתאמר אל הכהנים בייחוד, שאינן נוהגים בישראל כלל, ואח"כ פרט מה הן
 הדברים הללו? ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו והולך ומפרש עד כי אני ה' מקדשכם (פרשה
 ב"ב י"ח) ועוד אפרש (פרשה כ"ד), ורש"י ז"ל פי' אמר ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, וכן דרשו
 בת"כ: לנפש, נקרא הגוף המת נפש, מטעם שנאמרנו (פרשה ב' א'), שנקראת נשמת האדם
 נפש בעבור שהתחברה בגוף, ועל ידו תפעל תחת השמש, שעל התנור הזה אמר ויהי האדם
 לנפש חיה (בראשית ב' ז'), ולפי שהגוף סבת זה, שבהיותה חוץ לגוף אין לה עסק בכל אשר
 תחת השמש, לכן גם בלאת הנשמה ממנו נקרא נפש, שהוא עצמו טעם שמטמא עומאה חמורה,
 בעבור

המעמר

כא (א) אמר אל הכהנים, ג' פרשיות האלה, קדושים, אמור, בהר, דנוקים ימדו
 כי אחרי שדבר בסדר קדושים מקדושת האומה בכללה, הזכיר באמור קדושת הכהנים
 משרתי עליון, ואח"כ בסדר בהר קדושת הארץ מענין שמיטה ויוכל. לנפש, מדרך הכתוב שאם
 המנוון על גוף המת, יאמר על הרוב נפש מת, כמו לקמן ועל כל נפשות מת, ויראה שמה
 דרשו חז"ל בת"כ ומניין לרבות את הדם ת"ל לנפש, ואומר כי הדם הוא הנפש. ומה שדרשו גם
 להלן כל נפשות מת לרבות רביעית דם כמו שהביא רש"י שם, הבינו כן ממה שנא נפשות רבנים,
 יבן

אמר כא

תרגום אשכנזי קמו

בְּעֵמִיו: (ב) כִּי אִם לְשֹׂארוֹ הִקְרַב

אונטער זיינער נאציאָן פֿערֿט
אונרײניגען. (ב) נור אָן זײ
נעם בלוטספֿרינדע, דער

אליו

ר ש י

תרגום אונקלוס

יִסְתָּאב בְּעַמִּיהּ: (ב) אֵלֶהּ לְקַרְיָבִיהּ הִקְרַיב
ליה

ב א ו ר

צעבור שהיה נפש לנשמת חיים עליונה שגם צעבור זה האכל ודיניו: יטמא, מן ההתפעל, ודגש המ"ם על סימן הננין, ודגש הטי"ת להבלעת תי"ו הננין, ופרשו לא יטמא עלמו: בעמיו, פי' רשנ"ם ז"ל איש בעם הכהנים לא יטמ' לנפש אדם, שאילו היה בתוב לעמיו, היה משמע שלא יטמא לעמיו, כמו שכתוב לנפש לא יטמא, ופי' עוד לנפש הנמלא בעמיו לא יטמא. ולפרשו הראשון איני יודע מה לורך לומר בעם הכהנים ומהם ידבר, גם לפי' השני למה הנמלא בעמיו, ומה חסר אם אמר לנפש לא יטמא, ובאמת מלת בעמיו קשה בעיני, למה ברוב המקומות יאמר מן עם צננוי עמו עמך, ונמקלת המקומות בתורה לשון רבים, כמו בפרשה זו בעמיו, בעל בעמיו, בתולה מעמיו, זרעו בעמיו, וכן אלל האסיפה ויאסף אל עמיו (בראשית מ"ט ל"ג), גם במקלת הכריתות כמו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה (פרשה ז' נ"ב ו"א ונ"ה), וכל אדם מעם אחד? ואחשוב אני לפי שאלת עם הוא על קבוץ בני אדם שהם זה עם זה, לכן על קבוץ האומה כלה יאמר עם, וכן על כל קבוץ פרטי שנקומה יאמר עם, כמו קבוץ הכהנים, קבוץ השרים, קבוץ החכמים, ולכל אדם יש חברה שהוא מתחבר עמהם, והנכבד יתחבר עם אנשים בערכו, ישב בסוד שרים ובסוד חכמים וכיוצא, ועל זה באה המליצה בעמיו שהם המיוחדים שנקומה שהן עמיו, ואמר שמוהרר הכהן שלא להטמא לזו נפש אפילו אותן שהן עמיו צמות קרובו דודו או בן אחיו, צמות כהן או צמות חכם גדול או שר הכנא או הנשיא, לא יטמא לו וכל שכן לשאר בני אדם, וכן פי' עמיו שנכתב על האסיפה שאלסף למחילת עמיו נכבדים וגדולים כמוהו, וכן הכריתות שנהיותו מחברת הגדולים תכרת נפשו מחברתם, וכן כל בעמיו שפרשה זו וכמו שאפרש. ורש"י ז"ל פי' בעמיו, בעוד שהמת בתוך עמיו ילא מת מלוה, ולשון ת"כ בעמיו בזמן שעמיו שם אינו מטמא ילא מת מלוה, ולשון זה מכוון יותר. [ס"א ה', יראה שכוונת הרשנ"ם ז"ל צפי' השני לתרץ מה שדקדק צפי' הראשון מדוע לא אמר לעמיו בשמוש הלמ"ד, ולכך אמר שהכוונה לנפש הנמלא בעמיו, והשעור לנפש מישראל שהם עמיו שאין העב"ם מטמאין באהל המת, ואילו אמר עמו היה במשמע שבעם הכהנים לבד מדבר, ונ"מ פשטות הכתובים]: (ב) כי אם לשארו הקרב אליו, מלת שאר

ה מעמר

וכן אמרו בת"כ שתי נפשות ומת אחד. (ב) לשארו, עיין בנאור כמה שהשגיל לפרש דברי הרמב"ם וכל דבריו באמת ולדק נאמרים, אולם על מה שאמר בסוף דבריו וז"ל: אכל שמותר הכהן להטמא לאשתו דבר תורה הוא כמו שקבלו רבותינו ז"ל, ואין הרמב"ם ז"ל חולק על זאת שהרי פסק שם (פרק ג' הלכה א') כל כהן המעמא למת חוץ משה מתים המפורשים בתורה או אשתו צעדים והתראה הרי זה לוקה, הא למדת שמן התורה מותר להטמא לה אלא שאינה מפורשת וכו' ע"ש, יש לפקפק, כי מה ראיה מזה, שאם גם נאמר שמן התורה אינו מטמא לאשתו אך חכמים עשאוה כמת מלוה, בכל זאת פסק שפיר שאין לוקה עליו, והנה יראה לי שדעת הרב לפי שלא הזכיר הרמב"ם מת מלוה וזכר אשתו מזה נראה שאשתו אם גם אינה מפורשת בתורה (לפי שיש לפרש לשארו נמשך על לאמו ולאביו וכו') נדקדק כלל ופרט כמו שהנין הראב"ע (עכ"פ) באה כבר הקבלה כי שארו זו אשתו לכן חשב אותה, אך מת מלוה שלמדין רק דרך דרש מן בעמיו, לא קא חשיב; אך כל זה איננו שוה לי, כי עוד לא אדע איך יחליט הרמב"ם שכל כהן המטמא למת וזלת אלה לוקה, והלא צמת מלוה לא ילקה, ומה לי בזה אם הוא מפורש במקרא או שנאה עליו הקבלה כיון שסוף כל סוף אינו לוקה; אולם אם נאמר שלדעת הרמב"ם מטמא לאשתו רק צעבור שהיא כמת מלוה, ווכל לומר שצעבור זה לא זכר באן מת מלוה לפי שנכר בכלל זה באשתו, והדבר לריך עיון.

תרגום אשכנזי

אמר כא

אליו לאמו ולאביו ולבניו ולבתו
ולאחיו: (ג) ולאחתו הבתולה

איהם נאהע פֿערוואנדט איזט:
אן זינער מוטטער, זיינעם
פֿאטער, אן זיינעם זאָהנע,
זיינער טאָכטער, אונד זיי

נעם ברודער, (ג) אונד אן זיינער שוועסטער, ווען זיא נאך יונגעער אונד אים הויזע

איזט

תרגום אונקלוס

ליה לאמיה ולאביה ולברתיה ולאחיה: (ג) ולאחתיה בתולה
ליה

באור

בארנו (פרשה י"ח ו') שנקראים כן קרובי האדם ממשפחתו לפי שהן שארית בשרו, ויש שאר
קרוב כמו הגשה האמורים צענין, שאין קרובים יותר מהן, והרחוקים כמו אחי אביו ואבני
אמו בן בנו ובן בתו ובן אחיו ובן אחותו ודודיו, ויש עוד הרחוקים יותר ובלש שאר, וראיה לזה
שנאמר לשאר הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה (במדבר כ"ז י"ח), הקרוב מהם ביותר,
ולפניו נאמר ונתתם את נחלתו לחי אחיו (שם שם ט'), למדנו שדודו שארו, והרחוק עוד גם
הוא שארו, על כן פירש כאן שאינו מטמא כי אם לשאר הקרוב לו, וחזר ופירש ואמר לענין
טומאה מי הם שאר קרוב? לאמו ולאביו וגו', כך הוא פשוטו של מקרא, אלא לפי שאין לומר
להאמר, אחר שפירש אותם בשמותיהן מי הם הקרובים הללו, לכן דרשו רבותינו ז"ל בת"כ
אין שארו אלא אשתו, שנאמר שאר אביך היא, ולא ראיתי מי שפירש ראה זו, ונראה לי שכך
פרשו, לפי שאמר שארו, ולא אמר כי אם לשאר הקרוב אליו, לא בא להוסיף שאר על הגשה
המפורשים, אלא אשתו שהיא לנדה שארו, כי הגשה שארית האיש סלג גופא, כמו שמנינו
במעשה בראשית (שוב ראיתי כן בפ"י ילקוט שמעוני בשם הראב"ד ז"ל), ולא שאר אביו ואמו או
אחד ממשפחתו, אבל אם הוסיף שאר אחר, אינו שארו לבדו, אלא הוא שאר קרוב יותר לאביו
או לבנו ולבתו וכיוצא, ומכאן ראה מערות אחות אביך לא חגלה, שהיא שארו, וקוראה שאר
אביך, לפי שהיא שאר קרובה יותר לאביו, ופ"י זה קבלה ביד רבותינו ז"ל שפסע המקרא כולל
גם אשתו. ורמב"ם ז"ל שאמר (הלכו' אכל פ"ב א') ומדבריהם שיתאכל האיש על אשתו הנשואה,
בבר פ"י מוהרי"ק ז"ל שכל דבר שאינו מפורש בתורה ממש אעפ"י שדינו דין תורה קורא רמב"ם
ז"ל מדברי סופרים, ואשתו אינו מפורש בתורה, שהרי לשאר תרגום אונקלוס ז"ל לקריביו
דקריב ליה. ואפשר לי לומר שלדעת רמב"ם ז"ל אעפ"י שמטמא לה דין תורה, אינו אלא רשות
לא מזה כמו בגשה קרובים המפורשים, שנאמר עליהן לה יטמא שחייב להטמא להן, ולכן
לא נאמר ולאמו בוי"ו שלא לזכר שארו עם הגשה המפורשים, ועל זה אמר (שם הלכה ז') אשתו
של כהן מתטמא לה על כרחו, ואינו מטמא לה אלא מדברי סופרים עשאה כמת מזה שאין
לה קיבורין, שבין שאין לה יורש אלא הוא, לא תמלא מי שיתעסק בה, והולך לטעם זה בעבור
מטמא לה בעל כרחו שהיא גזרת חכמים שמדין תורה מותר להטמא לה, וחכמים עשאה כמת
מזה שחייב להטמא, וראיה שגזר בת"כ מצעה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערבי פסחים ולא
רצה לטמא לה, ודחפוהו חכמים וטמאוהו בעל כרחו, ומה חזה למד שמן התורה אינו
חייב להטמא לה, שאל"כ למה לא רצה להטמא לה, ומה ספרו לנו שדחפוהו חכמים וטמאוהו,
פשיטא כל מנות עשה כוסין עד שיקיים, אבל החיוב אינו אלא מד"ס, אבל שמותר הכהן
להטמא לאשתו דבר תורה הוא כמו שקבלו רבותינו ז"ל, ואין רבינו משה ז"ל חולק על זה שהרי
פסק (שם פ"ג א') כל כהן המטמא למת חן מצעה מתים המפורשים בתורה או אשתו בעדים
והתראה הרי זה לוקה, הא למדת שמן התורה מותר להטמא לה, אלא שאינה מפורשת לפי
שאינו מזה כמו לגשה קרובים: הקרב, נדרש לדעת רבותינו ז"ל פרט לארוסה, ואליו פרט
לנרוסה שאינו מטמא להן, ולשון זכר הקרוב שב על שארו, וכן פ"י בפסיקתא זוטרת: לאמו
ולאביו, זכר אם ואב בראשון, שמלבד השאר חייב במוראם ובכבודם לאחר מיתה בכחיים:
ולבנו, בת"כ דרש על כל האמורים שאין האחד למד מחברו ולרביין בלש להיות מפורשים,
אין זה לומר לפסע הכתוב: (ג) ולאחתו הבתולה, למעט אם ידעה איש, וזהו אשר לא היתה
לאיש

הַקְרֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הִיָּתָה
לְאִישׁ קָה יִטְמָא: (ד) לֹא יִטְמָא
בְּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ: (ה) לֹא
יִקְרָחַה קְרָחַה בְּרֵאשִׁים וּפְאֵת

וקנם

יקרחו קרי

איזט, דאס זיא נעמליך נאך קיי
נעם מאנגע צוגעהערט האט,
אן איהר זאלל ער זיך פֿעראונג
רייניגען. (ד) זאנסט אבער
דאך דאז הויפט דער נאציאן
זיך ניעמאלס פֿעראונרייניגען,
אונד דאדורך זיין אנזעהען
שוועצען. (ה) זיא זאללען זיך

אויף איהרעם קאפּפּע קיינע קאהלע פּלאַטטע שעערען, אויך ניכט דיא עקען דעם

בארא

תרגום אונקלוס

ר ש י

לִיָּה דִּי לֹא הָיָה לְגַבְרָה לָּהּ יִסְתָּאב: (ד) לֹא
יִסְתָּאב רַבָּא בְּעַמּוּיָהּ לְאַחֲלוּתֵיהּ: (ה) לֹא
יִמְרָטוּן מֵרַט בְּרִישֵׁיהוֹן וּפְאֵתָא דְדִקְנָהוֹן
לֹא

(ג) הקרובה. לרבות את הארוסה: אשר
לא היתה לאיש. למשכב: לה יטמא. מלוה:
(ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו. לא יטמא
לאשתו פסולה שהוא מחולל בה בעודה עמו
וכן פשוטו של מקרא לא יטמא בעל בשאר
בעוד שהוא בתוך עמיו שיש לה קוברין שאיני
מת מלוה ובאיזה אחר אמרתי באותו שהוא להחלו להתחלל הוא מבהונתו: (ה) לא יקרח קרחתו.
על מת והלא אף ישראל הוזהרו על כך אלא לסי שאמר בישראל בין עיניכם (דברים י"ד) יכול לא
יהא

ב א ו ר

לאיש כלומר למשכב איש, פרט לארוסה ומסותה, אעפ"י שלא נאמרה איתו מטמא לה, אבל
אם לא נבעלה, אעפ"י שהיא בוגרת, או שאנדה בתולים ע"י הבאת עין מטמא לה, וכן הוא
בת"כ: הקרובה, לרבות את הארוסה, כל זמן שלא נבעלה לאיש מטמא לה: לה יטמא, מלוה,
לא רכה לטמא מטמאין אותו בעל כרחו, כן שנו בת"כ, ונסמך אל אחותו שממה מדבר, וכל
שכן אחרים: (ד) לא יטמא בעל בעמיו, ת"א ז"ל לא יסתאיב רבא בעמיה לאחלותיה, וכן
פ"י רמב"ן ז"ל טעם בעל בעמיו כמו מבעלי יהודה, מלשון בעלי און עמו (שמות כ"ב י"ג),
ונקרב בעל הבית (שם שם ז'), כי הנכבדים יקראו אדונים, יאמר לא יטמא הנכבד בעמו להחל
את כבודו, לא רק בנואם אל אהל מועד לשרת, אלא שלא יחלל מעלתו בעומאת המחים,
ולפי שלדבריהם לריבין אנו לומר שהוא כפול, שבבר אמר לנפש לא יטמא בעמיו, נראה לדעתי
יותר שאעפ"י כי בעל בעמיו בתרגומו רבא בעמיה, לא נאמר על הכהנים כמו לנפש לא
יטמא בעמיו, אלא על הכהן הגדול לבדו, שהוא בעל בעמיו אדון וגדול בעמיו הנכבדים, כי
לפי שהתיר לכהנים בני אהרן להטמא לקרובים, לא כמו שאמר עליה' בשמיני למלואים כמו
שפרשנו שם, חזר ואמר שהכהן הגדול שהוא בעל בעמיו עומד באסורו הראשון ולא יטמא כלל
אבילו לקרובים, ומלת להחלו, להתחלל לבדו בתוך עמיו, שהרי אם יטמא לקרובים נמא
אם ימות עליו אחד מקרוביו, כל עמיו הכהנים פורשים, והוא לבדו מיטמא לו, ובסוף ענין
חזרופירש מי הוא בעל בעמיו, ואמר והכהן הגדול מאתו וגו', ופרט כל דיניו גם בנשואין,
ונראה הענין כלל אותו בכלל בני אהרן לענין הדינין המפורשין בהן, ולפי שזה נוהג בין
בנ"הג משוח בשמן המשחה, בין במרובה בגדים, וכדתנן (הוריות פ"ג ר') אין בין כ"הג משוח
בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המלות, קורחו בעל לא משיח, כן נראה
בעיני. ורבותינו דרשו בעל ממש, לפי שהתיר להטמא לאשתו, חזר ואמר לא יטמא בעל בעמיו
שעמים שאינו מטמא, כגון לאשה פסולה, וכן פ"י רש"י ז"ל. ורש"י ז"ל פ"י שם בעל בעם
הכהנים לא יטמא לאשתו, להחלו, שהרי מתחלל מבהונתו, ולפי דברי חכמים לא מטמא
לאשתו פסולה ומחוללת, אבל מטמא לאשתו כשרה, וכפי פשט שלו מה טעם הוכרך להזהיר
עליה, והיא בכלל כל הקרובים והעם שאינו מטמא להן שנאמר עליהן לנפש לא יטמא בעמיו,
אבל אם התיר במלת שארו אשתו, הוכרך להזהירו על הפסולה: (ה) לא יקרח קרחתו

בראשם

זקנים לא יגלחו ובבשרם לא

בארטעם אכפוטצען, אונד אין איהרעם לייבע קיינע איינע שניט

ישרטו

תרגום אונקלוס

ר ש י

יהא חייב על כל הראש ת"ל בראשם וילמד ישרא מכהני' בנזרה שזה נאמר כאן קרחה ונאמר בישראל קרחה מה כאן כל הראש אף להלן כל הראש במשמע כל מקום שיקרא בראש ומה להלן על מת אף כאן על מת: ופאת זקנים לא יגלחו. לפי שנאמר בישראל לא תשחית (ויקרא י"ט) יכול לקטו במלקט ורהיטני לכך נאמר לא יגלחו שאינו חייב אלא על דבר הקרוי גלוח ויש בו השחתה והוא תער: ובנזרם לא ישרטו שרעת. לפי

ב א ו ר

בראשם, להלן אמר בניס אחס לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת (דברים י"ד א'), היה נראה לפי שהנהנים הוזהרו במלות יתרות הוסיף בראשם בכל הראש שישראל לא הוזהרו רק בין עיניהם, ישראל לא הוזהרו רק למת, והנהנים הוזהרו מכל וכל, אבל רבותיו קבלו שזין כהנים וישראל בלאו זה, ומה שנאמר כאן הוא עצמו מה שנאמר להלן, ובא זה ולמד על זה, שכן אמרו קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה, בראשם שיכול אינו חייב אלא על בין העינים בלבד, ת"ל בראשם לרבות את הראש כלו, יכול ישראל לא יתחייבו על קרחות רבות אלא אחת, ולא יהו חייבים אלא על בין העינים בלבד, ת"ל קרחה קרחה לנזרה שזה, מה כהנים חייבין על כל קרחה וקרחה, ועל הראש בבין העינים, אף ישראל כן, ומה קרחה האמורה בישראל אין חייבין אלא על המת, אף קרחה האמור בנהנים לא יהיו חייבים אלא על המת, וסוף סוף דבריהם מתמיהים וכמו שאמר רא"מ ז"ל שאם גם ישראל חייבים על הראש כלו, למה נאמר בהן בין עיניכם, ולמה לא נלמד מהנזר הכתוב, שכהנים שריבה בהן מלות יתרות חייבין בכל הראש, וישראל אינן חייבין רק בין עיניהם, והשאלה עומה מאד, ועוד יקשה בעיני אס שזין בכל ענין יאמר בישראל ולא תקרחו קרחה בראשכם למת, והיינו שומעים הכל כי כל שכן כהנים? וכפי הפשט וליישב קבלת חכמים ז"ל יראה בעיני שנפרשה זו המדברת עם הכהנים מזרתי ה', הזהירם בייחוד מקרות קרחה, ומלעשות שרט, ולגלח פאת זקנים לפי שבזמרי עב"ס זה הי' מנהגם לעב"ס, כמו שמצינו בעובדי הבעל ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים עד שפק דם עליהם (מ"א י"ח כ"א), והוא עצמו השריטה הנזכרת פה, וכן היו קורחים ראשיהם ומגלחים פאתי זקנים שהרי רבינו משה ז"ל כתב (הלכות עב"ס פרק י"ב א') אין מגלחין פאתי הראש כמו שהיו עושין עובדי עב"ס וכו', ואמר עוד (שם הלכה י"ג) דרך כהני עב"ס היה להשחית זקנים לפיכך חסרה תורה להשחית הזקן וכו', ואמר עוד (שם הלכה י"ג) גדידה ושריטה אחת היא, וכאם שהיו הגוים שורטים בנזרם על מתייהם מפני הצער, כך היו חובלין בעלמם לעבודת כ"ס שנאמר ויתגודדו כמשפטם, ואין ספק שגם הקרחה היו עושים כהני עב"ס, ולכן נכתבו כל אלו בייחוד לכהני ה', שלא ינהגו כן בעבודת ה', אבל ישראלים שאינן בני עבודה, אינן אסורים בקרחה ובשריטה אלא על מת, שכן היו עושים עב"ס למתייהם, וזהו ושרט לנפש לא תתנו בנזרכם, וכן לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת (דברים י"ד א'), ובכלל זה גם הכהנים, שנעשות כאלה למת חייבין, והם שאמרה הכריתת אף קרחה האמור בכהנים אינן חייבים אלא על מת, לא בא להוכיח שאין הכהנים חייבים אס עשו כאלה בעבודתן כדרך כהני הבעל, חלילה לומר כן, אלא בא להוכיח אס עשה כן על ביתו שגם ועל ספינתו שטבעה בים, כמו שמעטו כן בישראל, שהרי גם רבינו משה ז"ל אמר כן בשריטה שאפילו בישראל בשארט לעבודת כוכבים חייבין, וכאן הוזהרו הכהנים עליהן אפילו לשמים, ועתה הכתובים מתישנים על מכונם, שישראל נאסרו למת ובלי שכן כהנים, נוסף עליהן כהנים אסורים לגשות כן בעבודת המקדש, ולכן הכתובים מלמדן זה על זה, כמו שאמרה הכריתת, ולא הוכרך להתפרש בתלמוד ובהלכות שהוא בכלל ובחוקותיהן לא תלכו, כל מה שחקקו הם לעב"ס, אחס לא תעשו כן לשמים, וכמ"ש (פרשה י"ג ב'), וחולי מנהג המשרטים למת היה לקרות על הפדחת, ולכן אמרה בין עיניכם, אלא שאנו למדין זו מזו שחייב על כל הראש בבין העינים: ופאת זקנים לא יגלחו, פרשנו למעלה (פרשה י"ט ב"ז), שגם למעט

ישרטו שרמט: (ו) קדשים יהיו
לאלהיהם ולא יחללו שם
אלהיהם כי את-אשי יהוה להם
אלהיהם מקריבם והיו קדשי:
(ז) אשה זנה וחללה לא יקחו

ואשה

שניטמע מאען • (ו) זיא זאל
לען איהרעם גאטטע הייליג
זיין, אונד דען נאמען איהרעם
גאטטעס ניכט ענטווייהען, דען
זיא זינד פערזאנען, וועלכע
דיא פֿייעראפֿער דעם עוויג
גען, דיא אפֿעחשפֿיזע איה.
רעם גאטטעס דארבריינגען,
דאהער מיססען זיא הייליג

זיין • (ז) קיינע הורע קיינע ענטווייהטע פערזאן זאלען זיא הייראטהען אונד קיינע פֿרויא

חרגום אונקלוס

רשיי

(ו) קדישין יהיו קדם אלההון ולא יחלון
שמה דאלההון ארי ית קורבניא דיי קורבון
אלההון אינון מקרבין ויהוון קדישין:
(ז) אחרתא מטעיא ומחללא לא יסבון
ואחא

לפי שאמר בישראל שרט לנפש לא תחר
(סס) יכול שרט חמש שריות לא יחא חייב
אלא אחת ת"ל לא ישרטו שרית למייב על
כל שריטה ושריטה שתיבה זו יתירה היא
לדרוש שהיה לו לכתוב לא ישרטו ואני יודע
שהיא שרית: (ו) קדושים יהיו • על כרחם
יקדושים בית דין בכך: (ז) זונה • שנבעלה

בעילת ישראל האסור לה כגון חייבי בריתות או נתין או ממזר: חללה • שנולדה מן הכסולים שנכונה כגון

באר

מלקט ורהיטני שאין מגלזין זה ראיה לדברי רבותינו ז"ל, שאילו לא ילמדו הכתובים זה על זה, יהיה לישראל אסור במלקט ורהיטני ולכהן מותר: שרטה, כמו שרט שם דבר בתוספת תי"ו האמנותיו, ולמדו חכמים מזה שחייב על כל שריטה ושריטה, וכן בישראל: (ו) קדשים יהיו לאלהיהם, אע"פ שעל כל העדה נאמר קדושים תהיו, הנהגים הוגשים אליו יתקדשו ביותר, הן להוהר מטומאת מת, והן מטומאת מנהגי גוים והבליהם, יתרוממו בלבנם על מנהגי בני אדם, וגם צמות שארם הרחוק או אנשים שהם כריע כאח להם, יעבדו במקדש ה' בשמחה הראויה לעבודתו, וזוהי קדושה גדולה כמו שפרשנו (פרשה י"ט ב'), כי הנדלתי אותם מכל משפחות ישראל לעמוד לשרת לפני: ולא יחללו, נמוהניהם את שם אלהיהם, כי הם כהני ה', ואם בעבודתם ינהגו ככהני עכו"ם יחללו שמו הגדול הנקרא עליהם: כי, כמו שאמרנו שבהיותם משרתי השם קודש הם: אשי ה', מבואר (פרשה א' ע'), שכל הקרבנות הנאכלות על המזבח קרוים אש ואשי ואשים כלומר מחנה על האש לה': לחם אלהיהם, אשי ה' הללו קרויים לחמו, כמו את קרבני לחמי לאשי: והיו, גם המקריבים קדש לה', כמו העבודות שהם עובדים: (ז) אשה זונה, כפי הפשט כמו זונה בכל המקרא המפקרת עצמה לזנות, ורש"י ז"ל פ' שנבעלה בעילת ישראל האסור לה כגון חייבי בריתות או נתין או ממזר, וכן שנינו במשנה (יבמות דף ס"א ע"ב) וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשחררת ושנבעלה ביאת זנות, ופ"י רש"י ז"ל ביאת גוי ועבד פסלה, ושנבעלה בעילת זנות שנבעלה לפסול לה, כגון אחת מכל הערויות, וכגון בת ישראל לנתין וממזר, ויש שטה אחרת שאין זונה מחייבי לאוין, אלא מחייבי בריתות שאין קדושין תופסין בה וכן בתי ועבד, וסוף סוף הכל כלול בשם זונה שהיא המופקרת לכל, כי המפקרת עצמה לזנות באין עליה מי שיצלה, ובכללן פסולין וחייבי בריתות וחייבי לאוין, וחכמים שאמרו כן לא משום זונה הוסיאווה, אלא שכך קבלו זוהי האמורה פה שהבהן לוקה עליה היא שנבעלה ביאת זנות: וחללה, תאר לנקבה, ולזכר קלל בשני קמלין, והרד"ק

המער

(ז) וחללה, כרכ המנאף תמה אף יבוא תואר פלל שהוא מן הקל, על סלול כבוד וקדש שואף

ואשה גרושה מאישה לא יקחו

פרויא דיא פאן איהרעם מאני נע פערשטאמען ווארדען, זאללען זיא הייראטאען, דען איין

תרגום אונקלוס

ואתחא דמתרכא מבעלה לא יסבון ארי קדיש

בגון בת אלמנה מכהן גדול או בת גרושה (וחלונה) מכהן הדיוט וכן שנתחללה מן הכהונה

באור

ז"ל בס' השרשי' שרש חלל כחב, לכיחלל בקרבי (תהלים ק"ט כ"ב), סועל עבר כי חליו פתח, ונפלה חלל (יחזקאל כ"ח כ"ג) תאר, וכן ממותי חלל (שם שם ח'), או בחלל (במדבר י"ט י"ח), טובים היו חללי חרב מחללי רעב (איכה ד' ע'), וענין אחר כי חלל יהודה (מלכיו ב' י"ח), אל תחלל את בתך להזנותה (פרשה י"ט כ"ט), והתאר מזה אשה זונה וחללה, ויתכן מזה הענין ואתה חלל רשע (יחזקאל כ"א ל'), או מהענין הראשון, ובת"י ואת חייב קטולא רשיעא, זה חייב דבריו, ובעיני תמה שיהיה תאר אחד לשני ענינים נפרדים, על ההריגה שהוא נקל התאר חלל חללים, וז"ל חלל כבוד וקדש, שהוא תמיד זנבין הכבוד ג"כ התאר נקל חלל חללה, והאמת לדעתי הוא לפי שהענין שזה בשניהן, כמו שתאר חלל שהוא על ההריגה עינו של אחריו נפלו, כן תאר חלל וחללה על אבדן כבוד קדושה לדור דור, שאין אחריו חזרה, וכמו שסתם חלל הומת ע"י חרב או רעב, ולא עשה בעלמו כלום, שעל המעט שיהרוג אדם את עצמו לדעת, כן חלל וחללה לענין קדשת כהונה שהחל ע"י אחר, כמו שנא בקבלת רבותינו ז"ל איזהו חללה זו שנוולדה מאחד מכל הפסולים לכהונה, והרי היא לא עשתה עברה, ונעשית חללה ע"י מעשה אביה ואמה, ואין תרופה לחלל זה, שהנשא חללה והוליד ממנה בן, אותו הבן חלל, ואין תורת כהונה עליו, והרי הוא כזר מותר להטמא למתים, ונושא גרושה, וכן אם הוליד ממנה בת היא חללה, וכן זרע זרעו של חלל הם חללים אפילו עד אלף דור, כי חלל זכר חלל לעולם, וכן זרע הבת, רק אם נשאת חללה לישראל והוליד ממנה בת מותרת לכהונה, אבל כל זמן שהיא נשואה לכהנים, תמיד זרעו חללים, ולכן נקראת חללה על שם הזכר שהוא חלל; ואין כן בהן שעבר עברה כגון שנשא זונה או חללה או שהרג את הנפש וכיוצא אינו נעשה חלל, גם אין זרעו שמוליד מן המותרת לו חללים כך נראה בעיני. וסוויית הגמרא מסייעת פי' זה שהם אמרו שגם אלמנה לב"ה וזונה וגרושה לכהן הדיוט נעשית חללה בניאה זו ולוקין עליה משום חללה, ולכן הקשו (קדושין ד' ע"ז ע"ח) נולדה אין לא נולדה לא, והרי אלמנה וגרושה וזונה דלא נולד' והיא חללה, ומשני רבא איזהו חללה שעיקרה מדברי תורה, ואין לריבין לפרש מדברי סופרים, כל שנוולדה מפסולי כהונה, למדנו שפי' מלת חללה בתורה סתם היא על דרך שפרשנוה שהוא על ידי אחר, אלא שחכמים למדו מן המקראות שאם נתחללה על ידי ביאת אחד מן הפסולים לכהונה היא גם כן חללה, לפי שגם הפוגע בעלמו יקרא חלל: לא יקחו, כל אחד מהכהנים: גרושה מאישה, לפי הפשט יראה שלהן אמר וכתב לה ספר כריתות ושלחה מביתו (דברים כ"ד א'), ולשון גרושין לא נאמר שם, כמו ויגרש אותם מאת פני פרעה (שמות י' י"א), לכן אלו אמר ואשה גרושה היתה המליצה כוללת פנויה שגרשה מן הבית או מן העיר בעבור רעה שעשתה שגנבה או שהלשינה וכיוצא, על כן הוסיף מאישה, שמדבר על נשואה שגרשה אישה, ואין זה אלא בספר כריתות, שאם לא כן הרי היא אשת איש, ורבותינו ז"ל דרשוהו לענין אחר: גרושה, אע"פי שלא גרשה מדעתו, שלא מלא בה דבר

המעמר

הוא תמיד בפועל עיין בדבריו, אולם כבר מלאנו שגם הבינוני מן הפועל צהוראת הריגה ציד מחללי (יחזקאל כ"ח ט') שהוא עומד לעמת המאמר הראשון לעני הרוג, ואף כי בא מחללי חרב. (שם ל"ב כ"ו) שענינו כמו חללי חרב א"כ מדוע לא נאמר גם בהיפך שגם חלל וענינו מחללי. גם על מ"ש הרב להביא ראיה לפירושו מדברי חז"ל איזהו חללה זו שנוולדה וכו', כל ידעתי למה לא חקרא גם הנבעלת לפסול לה בשם חללה בעלמס, שהרי נכסלה ע"י אחר ואין תרופה לבתה לעולם, ואף אם נבעלת באונס (שהוא דומה ממש לחלל חרב) היא פסולה.

א מ ר כ א

כִּי־קָדַשׁ הוּא לְאֱלֹהֵיוֹ: (ח) וְקָדְשָׁתוֹ
כִּי־אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיךָ הוּא
מִקְרִיב קָדַשׁ יְהִי־לְךָ כִּי
קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם:
(ט) וּבֵת אִישׁ כִּהֵן כִּי תַחֲלֵל לְזִנוּת

אח

תרגום אישכנזי קפט

אין זאלבער מאן איזט זיינעם
גאטטע הייליג. (ח) דוא מוסט
איהן הייליג האלטען, דען ער
זאלל דיא אפפערשפיזע דיי
נעם גאטטעס דארבריינגען,
ער מוס דיר הייליג זיין, דען
איד דער עוויגע, דער איך
הייליגעט, בין זעלבסט הייליג.

(ט) דיא טאכטער איינעם פריעסטערס, דיא זיך דער הורערייא ערגיבט, האט איה
רען

תרגום אונקלוס

ר ש י

קָדִישׁ הוּא קָדַם אֱלֹהֵיהֶּ: (ח) וְתַקְדְּשִׁינֶיהָ
אֲרֵי יֵת קִרְבָּן אֱלֹהֵיךָ הוּא מִקְרִיב קָדִישׁ יְהִי
לְךָ אֲרֵי קָדִישׁ אָנָּא יֵי מִקְדָּשְׁכוֹן: (ט) וּבֵת
גִּבֹר כִּהֵן אֲרֵי תַחֲלֵל לְמַטְעֵי מִקְדוּשָׁתָא

אבוהא

הכהונה על ידי ביאת אחד מן הפסולים
לכהונה: (ח) וקדשתו. על כרחו שאם לא
רצה לגרש הלוקה ויסרהו עד שיגרש: קדוש
יהיה לך. נהוג בו קדושה לפתוח ראשון
בכל דבר ולבדק ראשון בסעודה: (ט) כי
תחל לזנות. כשתחלל על ידי זנות שהיתה
בה זיקת בעל חנתה או מן האירוסין או מן
הנשואין

ב א ו ר

ערוה או רעה אחרת, כגון אותן נשים שנוספין בעליהן להוליאן בנט, גם הן אסורות לכהונה:
כי קדש הוא לאלהיו, כל ישראל קדושים לאלהים, ולא הזהירו באלה, והכהן קדוש מהם,
ולכן נלטה אזהרות יתרות בענין הקדושה, וזהו כנוי לאלהיו, והתפרש (פרשה ד' כ"ב):
(ח) וקדשתו, נהג בו מנהג קדושה, ותהיה מעלתו בעיניך למעלה ממעלת כל העם, ואמר
הטעם כי את לחם אלהיך הוא מקריב, כלומר תשוב אל לבדך יתרון קדושתו, שהרי בחרתי בו
להקריב לפני מלבי ודם זבחי, וכן אמרו רבותינו וקדשתו נהוג בו קדושה לפתוח ראשון בכל דבר
ולבדק ראשון בסעודה, וכן בכל דבר מעלה, וזהו כפי פשוטו, ועוד דרשו על קדשים יהיו, על
ברחם, כ"ד יקדשו בך, וכן דרשו על וקדשתו שאם אינו רוצה לגרש על כרחו יגרש אם נשא
אשה פסולה לו: קדש יהיה לך, וזהו פי' וקדשתו, לא בעל כרחך ומגזרת המקום ב"ה, אלא
קדוש יהיה לך יחשב בעיניך לקדוש ה', כדרך וקדחת לשבת עונג לקדש ה' מכבד (ישעיה נ"ח
י"ג), כי נפשות המספחה הזאת יקרות ביותר, כי נטוע בהן כח קדשה יתרה לעמוד בהיכל ה'
לשרת לפניו. ובת"כ אמרו קדש יהיה לך, לרבות בעלי מומין, לפי שאמר כי את לחם אלהיך
הוא מקריב, שמה שאמר אם אינו מקריב כגון בעלי מומין, אין אנו זריבין לקדשו ולכבדו על
כן הוסיף קדוש יהיה לך, הוא עלמו קדוש ה' יחשב לך: כי קדוש אני ה' מקדשכם, כמו
והייחם קדושים כי קדוש אני (פרשה י"א מ"ה), ופרשנו שם אני הקדוש, ובידי לקדש אתכם,
וכן כאן יאמר אני ה' מקדשכם בשם שקדשתי אתכם מכל העמים להיות גוי קדוש, כן קדשתי
את הכהנים מכלכם, ונתתי בהם רוח קדושה להיות משרתים במקדשי ולכן קדש יהיה לך:
(ט) ובת איש כהן, בתושל כהן, כי אי אפשר לומר בְּהִנֵּחַ, שאין תאר זה על הנקבות שאינן
עונדות במקדש: כי החל לזנות, שרשו חלל מפעלי הכפל, ומשרש זה לשון תחלה, כמו החל
הנגף (במדבר י"ז י"א), חלל חת סחדך (דברים כ' כ"ו) ואם תחל מענין זה היתה התי'ו
מוקדת בקמן, גם מה טעם לומר שתחיל לזנות, יאמר כי תזנה, אבל תחל לשון חלול,
כמו שאמר רד"ק שיחכן להיות מננין נכעל, והתי'ו ראוי להפתח, כמו למעני אעשה כי איך
יקל (ישעיה מ"ח י"א), או שהוא מננין הפעיל והתי'ו ראוייה להפתח, כמו לא יחל דברו
(במדבר ל' ג'), וכן דעת רבותינו ז"ל שאמרו בת"כ כי תחל יכול אם חללה את השבת תדון
בשריפה

את אביה היא מחללת באש
תשרף: ס (י) והכהן
הגדול מאחיו אשר יוצק על
ראשו ושמן המשחה ומלא את

רען פאטער ענטווייחט, זאלל
פערברענגט ווערדען. (י) דער
פריעסטער אבער וועלכער
אונטער זיינען ברעדערן דער
פארנעהמסטע איזט, אויף
דעססען הויפט זאלבאהל גע
גאססען, אונד דער אין זיין
אמט איינגעזעצט ווארדען,

דאס ר ש י

הנשואין ורבותיו נחלקו בדבר והכל מודים
שלא דבר הכתוב בפניה: את אביה היא
מחללת. חללה ובזתה את כבודו שאומרים
עליו ארור שזו ילד ארור שזו גדל:
(י) לא

תרגום אונקלוס

אָבֵהָא הִיא מְחַלֵּלָא בְּנִוְרָא הַתּוֹקֵד: (י) וְכִהְנָא
דִּי־חֲרָבָא מְאַחֲוֵי דִּי־יִתְרֵק עַל רִישֵׁיהּ מִשְׁחָא
דְּרִבּוּתָא וְדִיקָרִיב יַח קִרְבָּנֵיהּ לְמַלְבָּשׁ יַח
לבושיא

ב א ו ר

בשריפה, ח"ל לזנות כשחללה בזנות לא בדבר אחר: את אביה היא מחללת, קדושת אביה
הכהן היא מחללת, שנהיות אביה כהן לאל עליון, לא היה ראוי שתחלל זרעו בזנות שתגרוח
שיחללו קדושת אביה ויאמרו עליו שיש בו שמן דבר, ולכך ילצה ממנו בת כזו, וזהו שפי'
רש"י ז"ל חללה ובזתה את כבודו, שאומרים עליו ארור שזו ילד ארור שזו גדל, וכן וסקלוה
פתח בית אביה מטעם זה, אלא שבישראל לא אמר חלול, וכאן מחללת קדושת הכהונה, וקבלו
רבותיו ז"ל שהכתוב מדבר בזנות שיש בה זיקת בעל, ולמדו ג"כ נאמר כאן אביה ונאמר להלן
פתח בית אביה מה להלן זנות עם זיקת הבעל אף כאן זנות עם זיקת הבעל, ונחלקו בדבר
אם מן הארוסין או מן הנשואין: באש תשרף, בכל חייבי מיתות אמר הכתוב תחלה מות
יומת, כמו מות יומת עם הארץ ירגמוהו באבן (פרשה כ' ג'), מות יומת דמיהם כס (שם
שם י"א), מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם כס (שם שם כ"ז), וכאן סתם ואמר באש
תשרף, לפי שכל מקום נכון לומר חללה שפלוגי או פלוגי חייב מיתה ואח"כ יאמר באיזה מיתה
ימיתוהו, ולפי שכאן מדבר באותה שהיא במיתה אפילו בישראל, שהיא ארוסה או נשואה,
שהן בחנק ובסקילה, ובנת כהן דינה בשריפה, על כן לא היה כורך לומר מות תומת, וזה
כפי קבלת רבותיו ז"ל, מדברי הרלב"ג ז"ל, ויפה פי': (י) והכהן הגדול מאחיו, הכהנים,
ולפרושו למעלה (פסוק ד') יפרש מה שאמר לא יטמא בעל בעמיו, שהוא הכהן הגדול מאחיו,
והוא הבעל והאדון עליהם, ומי הוא זה אשר יולק על ראשו שמן המשחה וגו': הגדול, לפי פשוטו
שהוא אדון עליהם, אבל רבותיו אמרו שהוא על מעלות גופו ונפשו, שהוא גדול מאחיו בנוי ובעושר
בנת ובחכמה ובמראה, וכל זמן שהנבואה בישראל נמשחו הכהנים הגדולים במלות השם ע"פ נביא,
הוא יבחר הגדול שבכלן בגדלת נפש, ובכפסקה נבואה ונבחר ע"פ אחיו הכהנים, לרויך שיתנו עיניהם
באיש איראו בו הנוי והעושר והנח והמרא', וגם החכמה יכולים לדעת, שאילין ממנו הלכה בכל מקום
ויודע: יוצק על ראשו, דקדק הכתוב בליקחה ולא במשיחה, לפי שבני אהרן נמשחו גם הם
עליהם ועל בגדיהם בהזאת שמן המשחה, אבל על ראש אהרן ילק השמן ומשחו לקדושת כהונה
גדולה, ותבין זה מן המבואר (פרשה ח' י"ג ול'): ומלא את ידו, שנתן לו הרשות והכח ללבוש

ה מ ע ר

(ט) באש תשרף, הרב המבאר שנת את טעם הרלב"ג למה שלא נאמר בנת כהן מות תומת
ע"י בדבריו, אך מה יענה על אשה ואמה (למעלה כ' י"ד) שגם הם נאמר אך באש ישרפו ולא
הוזכרה מיתת ב"ד עדיין; ואין להתעקש ולומר שבכך בא הכרת בסוף סדר ארזי מות ונכרתו
הנפשות העושות, שנמשך גם על ערות אשה ובזתה המוכר למעלה, שאם כן גם באשת אביו
ובכלתו ואובג עם בהמה לא היה לפרש מות יומת.

יְדוּ לְלִבְשׁ אֶת-הַבְּגָדִים אֶת-
רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרָם:
(יא) וְעַל כָּל-נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֵא
לְאָבָיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא: (יב) וּמִן-

המקדש

ראם ער דיא אָבער פריעסמער.
ליכע קליידונג טראגען דארף,
דער זאלל בייא איינעם טרוי.
ערפאללע זיין הויפט האאר
ניכט ווילד וואססען לאססען,
זיינע קליידער ניכט צערריי.
סען, (יא) אונד צו קיינער ליי.
בע קאממען, זעלבסט אן פאטער אונד מוטער זיך ניכט פֿעראונרייגיגען; (יב) אויך דעם.

תרגום אונקלוס

לְבוּשֵׁי יַחְרִישִׁיהּ לֹא יִרְבִּי פִּירְעָה וּלְבוּשׁוֹהִי
לֹא יִבְרָע: (יא) וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵיחָא לֹא
יַעוּל לְאָבִיהִי וּלְאִמֵּיהּ לֹא יִסְתָּאב: (יב) וּמִן
מקדשא

רשי

(יא) לא יפרע. לא יגדל פרע על אבל
ואיזהו גדול פרע יותר מל' יום: (יא) ועל
כל נפשו' מת וגו'. באהל המת: נפשות מת.
להניח רביעית דם מן המת שמטמא
באהל: לאביו ולאמו לא יטמא. לא בא
אלא להתיר לו מת מזה: (יב) ומן

באר

את הבגדים, שהן בגדי כהונה גדולה לשרת בס', ולפי שלא היה צריך לומר כן, כי מיזיקת
שמן המשחה ידענו שמדבר בכה"ג, יש לומר ומלא או מלא כמו ומכה אביו ואמו, כילפי שבנית
שני לא היה שמן המשחה, כיון שמלא ידו ללבוש את הבגדים דין כהונה גדולה עליו, ואסור
בכל האמור בענין, ולא חזר לבישת הבגדים לבד, לפי שדין טומאה ופריעה ופרימה נוהג גם במזות
מלחמה, שאינו משמש בשמנה בגדים: לא יפרע, פריעהו (פרשה י') וכן לא יפרוס, והוא על
מת, כמו שזכר שם בענין, וכן אמרו בת"כ ר"מ אומר את ראשו וגו' על מתו, בדרך שבני אדם
פורעים ופורמים על מתיהם. ורמב"ן ז"ל פי' על כל נפשות מת הנאמר אחריו נמשך לפניו,
יאמר שלא יפרע ולא יפרוס על כל נפשות מת ולא יבוא עליו, והאמת שנוהג פריעה ופרימה
בכה"ג בכל עת, שאסור לו לשלח פרע לעולם וכן אסור לפרוס, ומטעם זה נאמר כאן קודם
ועל נפשות מת, וכל שכן הוא אם על מתו שמתאבל עליו אסור בפריעה ובפרימה כל שכן שלא
על מתו, וזה דעת רמב"ם ז"ל שפסק (ה' ביאת מקדש פ"א י') כהן גדול אסור לגדל פרע ולקרוע
בגדיו לעולם, שהרי תמיד הוא במקדש, ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע וגו', אבל כהן הדיוט
שמטמא לקרובים, פורע ופורס עליהם בדרך שאר אנשים, שאינו עובד בעודו טמא, ובכניסתו
למקדש אסור בפריעה ופרימה ואם עבד פרוע ראש או קרוע בגדים, אעפ"י שלא חלל עבודתו
חייב מיתה בידי שמים, ואעפ"י שגם פרוע ראש לא נאמר בכהן הדיוט, למדוהו מדברי קבלה
שנאמר ויין לא ישתו כל כהן וראשם לא יגלחו ופרע לא ילחו (יחזקאל מ"ד כ'), מה שחייבין
במיתה אף מגודלי פרע במיתה, ויראה שלכך נאמר בכה"ג קודם ועל כל נפשות מת, ללמד
שהוא בעבור הכניסה והעבודה במקדש, שהוא תמיד שם מקריב מנחת כליל בכל יום ועוסק
תמיד בעניני המקדש, ללמדנו שכל עובד במקדש אסור באהל בשעת עבודה אפילו כהן הדיוט,
ולפי שאינו מפורש סמוכה לדברי קבלה שפירשה, וזה דרך נכון בפשט הכתובים: (יא) ועל
כל נפש מת לא יבא, כבר בארנו (פסוק א') שהגוף נקרא נפש לאחר המות, לפי שעל ידו
היה האדם לנפש חיה, והיה אפשר לומר ועל כל נפשות לא יבא, אלא שלא מתפרש כהוגן,
כי למעלה שאמר לא יטמא מבואר שמדבר בנפש מת, כי להלן מפורש שהטומאה באדם מת,
אבל מלא יבוא לא היונו שומעין באיו ענין מדבר, על כן הוסיף לומר נפשות מת, שלא יבוא
בנית או באהל שיש שם מת, ולמדנו שהזהר על טומאת האהל אעפ"י שלא נגע, ורבותינו דרשו
נפשות מת על רביעית דם משני מתים שמתפרסין לטומאה, כי הנפש היא הדם, נאמרו כי
נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (פרשה י"ז י"ד), ופרשו שיש בדם חלקים רבים שונים המתפעלים
מנחות הנפש: לאביו ולאמו לא יטמא, זוהי טומאת מגע, וכן כהן הדיוט באותן שאסור לו
להטמא להן מזהר על שתיהן, ולמדוהו בג"ש לא יטמא לא יטמא מכה"ג: לאביו ולאמו לא
יטמא, וכל שכן לבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו שמלבד הקורבה מייב במוראם ובכבודם גם לקמ

תרגום אשכנזי

אמר בא

המקדש לא יצא ולא יחלל את
מקדש אלהיו כי נזר שמן
משהת אלהיו עליו אני יהוה:

דעסוועגען ניכט אויס דעם
הייליגטהומע געהען, דאמיט
ער דאז הייליגטהום זיינעם
גאטטעם ניכט ענטווייהע,
דען דיא קראַנע, זאלבע

והוא

אהל זיינעם גאטטעם, איזט אויף זיינעם הויפטע, איך דער עוויגע!

ער

תרגום אונקלוס

רשי

מקדש לא יפוק ולא יחיל יח
מקדשא דאלהיה ארי כליל קושח
רבות אלהיה עלוהי אָנא יי:

המקדש לא ילא. אינו הולך אחר המטה ועוד מכאן
למדו רבותינו שכהן גדול מקריב אונן וכן משמעו אף אם
מתו אביו ואמו אינו פריך לכאף מן המקדש אלא עובד
עבודה: ולא יחלל את מקדש. שאינו מחלל בכך את
העבוד' שהתיר לו הכתו' הא כהן הדיוט שעבד אונן חלל:
חללה

והוא

באור

מותם, ורבותינו ז"ל בת"כ דרשו לאביו ולאמו לא יטמא, אבל מטמא הוא למת מזה: (יב) ומן
המקדש לא יצא, ללכת אחר מטת אביו ולהתאבל עליו, מבלי שיטמא לו, ומלה האזהרה
במקדש, ולא חסר עליו לכאף מביתו, לפי שלא חסר עליו להשתעבד ולבכות על מיתת קרוביו,
כי זה דרך כל אדם, והגון לו וחייב לספור ולבכות עליהן, ולר' מאיר (סנהדרין דף י"ח
ע"ב) יולא אפילו אחר המטה, ור' יהודה שאוסר לפי שחושב שנמר נפשו ישבח כהונתו ויגע
בטומאה הרי שלדעת כלם מתאונן ומשתעבד עליהן, אלא מן המקדש לא ילא, ממעשיו שעושה
במקדש לא ילא שאם עוסק בעבודה ושמע שמת לו מת, אסור לו להניח עבודתו וללכת, שאם
יניחה מעצבת לב, לרוץ לבכות ולהתאבל על מתו, לעון יחשב לו, שנהיותו קדוש ה' וגדול מכל
אחיו, תרצ קדושתו ושמת לבו בעבודת ה' מרוב כל, ויתרומם על העלב ועל תמרור נפשו גם
במות שארו הקרוב אליו, וכמו שפרשנו למעלה (פרשה י"ט ב') שזהו דרך הקדושים, אבל הוא
רק מדרגת קדושת כהן גדול, שאפי' שאר הכהנים הקדושי' גם הם לאלהיהם אינן חייבין ביתרון
הקדושה הזאת, ונלטו להטמא לקרובים האמורים בענין וכשעובדים באיגות מזללים עבודתם,
כי יודע השם שאין זה בכחם להתרומם גם על העלבוין הזה ולעבדו בשמחה: ולא יחלל וגו', שאם
בעלבת לבו יניח העבודה וילא, הרי הוא מחלל את מקדש אלהיו, כלימר שנוהג בו מנהג חול,
שמניח לפעמים דבר בשביל דבר אחר שנחשב בעיניו יותר, והוא חייב להראות שחסן בעבודת אלהיו
יותר מכל, וכמו שכתוב וידם אהרן (פרשה י' ג') ובארנוהו שם, ובכלל זה שמענו שאל יקטן
בעיניו לאמר איכה אעבוד את אלהי, ותקראנה אותי כאלה, אלא ולא יחלל את מקדש אלהיו,
ותפרש הוי' לנתינת טעם כי לא יחלל את המקדש, שראוי הוא לעבוד אונן, וממילא נשמע
שכהן הדיוט שעבד אונן חלל, וכמ"ש (זבחים דף ט"ז ע"א) אונן דמחיל עבודה מנא לן, דכתיב
ומן המקדש לא ילא ולא יחלל הא אחר שלא ילא חלל, וא"כ דברי הנביא בת"כ שאמרה ומן
המקדש וגו' אזהרה שלא להניח עבודה וללכת, וסוגית התלמוד בזבחים עולים כהיגן ובהלכה:
אלהיו, כננוי, בעבור רוב דבקות לבו בה', וכן קדושים יהיו לאלהיהם (פסוק ו') ובארנוהו
(פרשה ד' כ"ב): כי נזר שמן משחת אלהיו עליו, שמן משחת אלהיו הוא עליו נזר, כמו לין
הזהב נזר הקדש (פרשה ח' ט'), כמו עטרה, ונקרא נזר שמזיר אותו מכל אחיו, שגדולתו
רבה עליהן, לכן נוסף על כל דבר קדוש, כמו שמן המשחה שמזיר את הנמשח בו מכל העם
למעלה ולכבוד, וכן על מלכי בית דוד הנמשחים בשמן זה נאמר ועליו ילין נזרו (תהלים קל"ב
י"ז), וכן נושא הלין שעליו חקוק השם קראו נזר הקדש, וכן נזיר כי נזר אלהיו על ראשו
(במדבר ו' ז'), והכלל זאת המלה על גדלה של קדושה, בהיותו פרוש מן העומאות ומן התאוות,
ורמו הכתוב במלת נזר גם על הכהנים הגדולים שהיו בניית שני שאינן מאוחים בשמן המשחה
אבל לין נזר הקדש עליהם, וכן אמרו בת"כ: אני ח', אמרו בת"כ להגיד מה גרם, כלומר
אני

א מ ר כ א

חרגום אשכנזי קצא

(יג) ער זאלל איינע פֿרויא אין
איהרעם יונגפֿערנשטאנדע
הייראטמען. (יד) איינע ווייט.
ווע, פֿערשטאָסענע, ענטווייה.
טע, אָדער איינע הורע, זאלע
פֿערזאָנען זאלל ער ניכט היי.

(יג) וְהוּא אִשָּׁה בְּתוּלִיָּה יִקָּח:
(יד) אֶלְמִנָּה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה
אֶת־אֱלֹהֵי לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה
מֵעַמּוֹ יִקָּח אִשָּׁה: (טו) וְלֹא־
יִחַלֵּל

ראטמען, זאָנדערן איינע יונגפֿער אויס וויינער נאָציאָן זאלל ער הייראטמען. (טו) ער זאלל

חרגום אונקלוס

ר ש י

(יד) חללה. שולדה מסולוי כהונה:
(טו) ולא יחלל זרעו. הא אס נשא אחת
מן הפסולות זרעו הימנה חלל מדין קדושת
כהונה:

(יג) וְהוּא אֶתְחָא בְּחֻלְתָּא יִסָּב: (יד) אַרְמָלָא
וּמְתָרְכָא וַחֲלִילָא מִטְעִיא יַח אֱלִין לָא יִסָּב
אַלְהֵן בְּחֻלְתָּא מֵעַמּוּיָא יִסָּב אֶתְחָא: (טו) וְלֹא־

ב א ו ר

אני ה' יולד נפשו, ואני יודע כי כמו רב לעמוד בכל אלה: (יג) והוא, האיש הגדול הזה
שזויתי עליו קדושות כאלה, אל תאמר שראוי לו להתקדש ביותר שאל כל אשה אל יגש, כמו
שנעשו במעמד הר סיני, אלא אשה יקח, חייב לישא אשה אבל חייב שישא בתולה: בכחוליה, הנספר
בתולים, והן מן השמות שלא יחפררו לעולם כמו נעורים וזקונים, ויש שמות שלא יתחברו
כמו כסף זהב וברזל, כמו שזכר רד"ק וראב"ע ז"ל: (יד) אלמנה וגרושה, סדר הכתוב מן
הקל אל החמור, אלמנה אין בה פגם כלל ומותרת גם לכהן, רעה ממנה הגרושה, שלא
מכאן חן בעיני בעלה ואסורה גם לכהן הדיוט, רעה ממנה החללה שולדה מאיסורי כהונה,
רעה ממנה הזונה, שפומה עלמה בדבר עברה, ובכהן הדיוט הסדר מן החמור אל הקל זונה
וחללה ואחריהן גרושה, והוא הסדר הנכון, אלא שנכה"ג פתח בזהרה שנתחדשה בו שהוא
אסור אלמנה ולכן הוזכר להזכירם מן הקל אל החמור, ורבותינו בת"כ דרשו טעם שנאמרו
בגן: וחללה זונה, כמו וזונה, שנבר אמר זונה וחללה אבל אלמנה גרושה לא אמר, חולי
טעמו שחל לאסור לכה"ג גרושה גם לאזר מיתת בעלה שגרשה, והיינו מתירים לכהן הדיוט
גרושה לאחר מיתת המורג, ולכן הפסיק בוי"ו: את אלה לא יקח, אמרו רבותינו אלה לא
יקח, ואם לוקח מחלל זרעו, ואין זרעו מן הגדה חולין, אע"פ שחייב כרת על ביאתה: כי
אם בתולה מעמיו יקח אשה, אמרו רבותינו מלמד שהוא מזה על הבתולה, דומה לפרושנו
על והוא אשה בתוליה יקח שחייב לישא אשה ומסוק זה נראה בפירוש שהוא חובה: מעמיו,
לפי פשוטו ואמר מלבד שזהר מקחת הפסולין לו, גם יקח בת גדולים, אנשים שהן בערכו
שראוי לו להזדווג בהן, וכמ"ש פירוש בעמיו למעלה (פסוק ב'). [פ"ה, לפי דרכי גם פה
הכוונה שיוכל לקחת בתולה מישראל שהם עמיו, ואילו אמר מעמו הייתי אומר בת כהן דוקא פ']:
(טו) ולא יחלל זרעו בעמיו, הא אס נשא אחת מן הפסולות זרעו ממנו חלל מדין קדושת

ה מ ע מ ר

(יג) והוא אשה בכחוליה יקח, כתב הרא"ה בספר הזינוך וז"ל: זהראים שזה נחשב בכלל
מלות עשה ממה שאמרו ז"ל עושה היה ר"ע ממזר אפילו במחייבי עשה, וביארו זה כשהיה
ב"הג נא על אשה שאינה בתולה שהיא אסורה עליו בעשה, שהעיקר הוא לחלינו לאו הנא
מכלל עשה עשה עב"ד. הנה נראה שהרב סובר, שאם יהי' אשה בתוליה יקח רק רשות, לא
נוכל להכריע ממנו לאו, והוא תמוה מאד, שהרי הוא בעצמו כתב לעיל (מזוה קנ"ד) על
פסוק כל בהמה מפרסת פרסה וכו' אוחסה תחבלו, מן אותה תחבלו נדע שכל שאין בו שני
הסימנים יחד נמנע מלחבלו וזה לאו הנא מכלל עשה ע"כ ע"ש, ושם אין ספק כי אותה תחבלו
הוא רשות ולא מלוה. (יד) וחללה זונה, כתב הראב"ע ומסר וי"ו הדבק, כמו שמש ירח
עמד

אמר כא

יִקְרַב לְהִקְרִיב לַחֵם אֱלֹהֵינוּ:
(יח) כִּי כָל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם לֹא
יִקְרַב אִישׁ עוֹר אוֹ פֶּסַח אוֹ חֶרֶם

הרגום אשכנזי קצב

האכען ווירד, זאלל ער ניכט
הערבייא קאממען, אָפּפֿער-
שפּיזע זיינעס נאָטטעס דארט.
צוברינגען; (יח) דען עס גע-
צימט זיך ניכט, דאס איין מאן,
דער איינען לייבעספֿעהלער

הצמי, הערבייא קאממען; איין מאן דער בלינד, אָדער לאָהם איזט, דער איין איינגעדריק-
טעם

רשי

הרגום אונקלוס

יִקְרַב לְהִקְרַב קוֹרְבַן אֱלֹהֵיהֶּ: (יח) אֲרִי כָל
גִּבֹר דִּי בֵיה מוּמָא לֹא יִקְרַב גִּבֹר עוֹר אוֹ
(מלאכי א') : חרוס . שחוטמו שקוע בין שתי העינים שכול שתי עיניו כאחת :
חגיר

באור

לקמיכה כשר בזר, וכמו שאמרו (מנחות דף י"ח ע"ב) לימד על יליקה ובלילה שבשרה בזר וכן פסק
רמב"ם ז"ל (מ"ק פ"י ב"ה כ"ג) וכל מעשיהן כשרין בזר עד שיבואו לבית הקמיכה, וא"כ כהן בעל מום
גרוע מזור שאסור גם בחלה, ואל תתמה על זה, כי זר אפילו בעל מום עושה מה שהתירו
התורה לעשות, שאינו עובד בתורת כהן, אבל בעל מום כהן כשעושה כן נראה שגם בתורת
כהונתו, וזה חולין כלפי מעלה, ולכן כל מה שעושה במקדש סוסל את המעשה, ועל זה נאמר
כאן לא יקרב להקריב לחם אלהיו, וכן (פסוק י"ח) לא יקרב, ועוד (פסוק כ"א) לא יגש
להקריב את אשי ה', לא אמה באחד מהן לא יקריב, אבל הוסיף פעם לא יקרב ופעם לא
יגש, ללמד שלא יקרב ולא יגש לעשות דבר הכריך להעשות בקרבנות הבאים להקריב על המזבח,
ולכן שנינו (מדות פ"ב ה') מורחית לפנות היא היתה לשבת העלים, ששם הנהגים בעלי
מומין מתליעים בעלים וכו' שלפי שאסור להן לסייע בשום עבודה אפילו מה שבשר בזר, היו
עוסקים במלאכה זו, כך נראה לי, וראה ממה שנינו (חולין פ"א ו') כשר בכהנים פסול
בלוים, כשר בלוים פסול בכהנים, כי בעל מום כשר בלוים פסול בכהנים, והרי הלוים
משוררים אפילו בעלי מומין, ואילו בכהנים גם כמו זאת אסור בבעלי מומין, שכן נאמר ובני
אהרן הנהגים יתקעו בחזקתם, ותניא (ספרי פ' בהעלותך), רבי עקיבא אומר תמימין
ולא בעלי מומין, ורבי טרפון הודה לדבריו, ולכן לא הבנתי מה שכתב רמב"ם ז"ל (ביאת
מקדש פ"ט ה') אבל היונק והבולל וכו' אע"פ שנפסלו והרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה
אינו חייב מיתה, אולי שאינו גש על יונק ובולל, ומפרישי ספרו ז"ל לא אמרו על זה דבר,
וכן תמה על הרב ר"ע מברטנורה ז"ל (זבחים דף ק"ב ע"ב) שעל מה ששנו ואין חייבין עליו
לא משום זרות וכו', פירש אינו חייב מיתה אעפ"י שנפסל אותו דבר שעבד בו, גם הרב
בעל משנה למלך ז"ל (פ"ב מהלכות תמידין ומוספין) התעורר אך יהיה הזר טוב מצעל מום,
ולא אחריך בזה, כי הנראה לדעתנו לפשט הכתוב כתבנו: לחם אלהיו, מאכל אלהיו כל
סעודה קרויה לחם, כמו עבד לחם רב, לשון רש"י ז"ל, ולכן כולל כל הקרב למזבח:
(יח) כי כל איש, אעפ"י שאיש זר מותר לעשות מקלט מעשים בקדש כמו יליקה ובלילה,
והרי לריך שיקרב אל הקדשים, כל איש אשר בו מום לא יקרב, וכמו שיתבאר, ורש"י ז"ל פי' כי
כל איש וכו' לא יקרב, אינו דין שיקרב כמו הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א' ח'), ואין כוונתו ז"ל
שהדברים דומים ממש, כי בעל מום אינו מנזה חולין וגם בחלוקת המלכים יעבוד, ולולי שגזר
הכתוב שלא יעבוד בקדש, לא היה באבדן, אלא הביאו לדוגמא: עור או פסח, כנר כת' רמב"ן
ז"ל שהמומים הנזכרים בתורה אבות הן, ורבותינו בארו מומים רבים נלמדים מחלה, ועוד בין
סומא בעינו אחת בין בשתי עיניו, ועוד יש מומין בראות שזכרו רבותינו, וכן פסק בין חגר בשתי
רגליו בין באחת, ועוד שאר מומין ברגל שזכרו רבותינו, ושתי אלה מונעים פעולת אדם,
האחד מונע הראות והשני ההליכה: או חרוס, שחוטמו שקוע, אעפ"י שאינו כוחל שתי עיניו
כאחת

תרגום אשכנזי

אמר כא

או שרוע: (יט) או איש אשר יהיה
בו שבר רגל או שבר יד: (כ) או
גבן אודק או תבלל בעינו או

טעם נאזענביין, אָדער איין
גליד צו לאַנגהאַט; (יט) איין
מאַן, דער דען פֿום אָדער דיא
האַנד געבראַכען, (כ) איין
בוקליגטער אָדער צווערג,
איינער, דעם דאַזווייטע אים

גרב

ר ש י

תרגום אונקלוס

חגיר או חרים או שרוע: (יט) או גבר די
יהי ביה חבר רגלא או חבר ידא: (כ) או
גבין או דקא או חיליו בעינוהי או גרבן

שרוע. אַחַד מאַיברוי גדול מחברו עינו
אַחת גדולה ועינו אַחת קטנה או שוקו
אַחת אַרוכה מחברתה: (כ) או גבן.
אורכיו"ל צלעו שגבינו עינוו שערן ארוך
ואוכב: או דק. שיש לו בעינו דוק שקורין
טי"ל

או

ב א ו ר

כאחת, ופי' רמב"ן ז"ל חרום מלשון חרם ענין חרבן, ונקרא בעל חוטם שקוע כן, לפי שהחוטם
הדרת פנים, כמו שאמרו אין מעידין אלא על פרכוף פנים עם החוטם, ומי שאין חוטמו
כתואר חוטמי בני אדם לורתי חרבה, ויש עוד מומין בחוטם זכרום רבותיו ז"ל: או
שרוע, הסך מן חרום, כי הוא מגזרת מהשטרע, שהוא הפרכסה, שהאבר רחב וגדול
ממה שאוי להיות, וכמו שפי' רש"י ז"ל אַחת מאיברוי גדולה מחברתה עינו אַחת גדולה ואחת
קטנ' או שוקי אַחת אַרוכה מחברתה, וכן שנינו במומין (בבב"ב פ"ו י') עינו אַחת גדולה ואחת
קטנה אונג אַחת גדולה ואחת קטנה, אלא שבה"ב שנינו שרוע זה שנשמה ירכו, ואין זה
פסח, שהרי אמרו בגמרא שנשחרבה ירכו, ופי' רש"י ז"ל אַחת מירכותיו גדולה מחברתה,
ודומה לזה בעין ובאזן, וכל שכן הוא, אלא לדעתי היך שהוא האבר היותר גדול, בהיותו
גדולה מחברתה נראה לכל ועליו נקרא שרוע, ושתי אלה אינן מונעין בפעולות האדם, ואעפ"כ
הם מומים גמורים: (יט) שבר רגל, רבותיו ז"ל מו עוד מומים רבים ברגל, כשהוא משונה
מרגל שאר בני אדם, וכן ביד, והכל בכלל שבר, אשם השבר מום אעפ"י שאינו משתנה מאשר
יד ורגל, וכן שנינו בשנה עכ"ס ידו ועלם רגלו אעפ"י שאינו ניכר (בבב"ב פ"ק ו' ח'), כל
שכן אוחן המשונים ממנו: (כ) או גבן, אמר ראב"ע ז"ל קרוב מגזרת הרים גבנוים והכו"ן
שרש והוא שם החמר וכן דק הוא כמשמעו להיות דק קלר קומה, ואעפ"י שגם אלו מומין,
כמו שנינו (פרק ז' ו') הקפח והגנס, אין דבריו נראים במשמעות הכתוב כי מה ענין גבן
ודק עם תבלול בעיניו, אלה בגוף כלו, ותבלול רק בעין, ויחמר יסמך תבלול לעור, אבל
רבותיו שנו (שם פ"ז ב') אין לו גבינים אין לו אלא גבן אחד זהו גבן האמור בתורה, והוא מלשון
גבות עיניו, שהן השיער שמעל עיניו ואפי' חסר אחת הרי זה מום, וזהו גבן שהוא בעל גבן
אחד, ועליו שנה אין לו אלא גבן אחד זהו גבן האמור בתורה וכל שכן אין לו גבינים כלל: או
דק, בששנה שנינו (שם שם) ר' דוסא אומר כל שגביניו שוכנים, ואם פי' גבן ששערות גביניו
ארוכי ואוכבי על עיניו, יהיה דק להפך שגביניו דקים שאין בהם שער כלל, וזה דעת יב"ע
וירושלמי שתרגמו או גביניו שכן חפיין עינו או לית שער גביניו, אבל לדעת חכמים שגבן הוא
שאין לו גבינים יפרשו דק על נקודה שבשאר של עין, כמו הנזטה בדוק שמים וימתחם כהאל
לשבת (ישעיה מ' ב"ב), ובת"כ דוק זה הדוק חלזון נחש ועינב מניין ת"ל או דק, כלומר דק כדמות
נקודה עגולה לכנה בשאר שבעין, ומניין חלזון או נחש ועינב שיש בה לובן נמשך בה כדמות חולע
חלזון או נחש או עינב ת"ל או דק. [א"ה, רש"י ז"ל סי' גבן, סורכילי"ש בלע"ז (סורסילע, דער
אָנגע צוּיגעכרוינען הַטט) שגביני עינוו שערן ארוך ואוכב: או דק, שיש לו בעינו דוק שקורין
טי"ל א, כמו הנזטה בדוק (ישעיה מ') עכ"ל, ושם בישעי' כתב בדוק כיריעה, שקורין טי"ל א,

ה מ ע ר

(כ) או גבן או דק, הרב המתרגם האשכנזי ז"ל תרגם גבן כדעת הרד"ק כשרש גבן שאמר מי
שגבן

אמר כא

תרגום אשכנזי קצג

גרב או ילפת או מרוח אשך: אויגע מיט דעם שווארצען פֿערמישט איזט, ווער דיא

טרַאָקענע אָדער פֿייִכטע קרעטצע אָן זיך האַט, אָדער דעם דיא האָדען צערדריקט זינד; ווער

תרגום אונקלוס

רשיי

או קוון או מרים פחדין: טי"לא כמו הנוטה כדוק (ישעי' מ'): או תבלל - דבר המבלבל את העין כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירה שהוא עוגל המקיף את השחור שקורין פרוני"לא

והחוט הזה פוסק את העוגל ונכנס בשחור ותרגום תבלול חילת לשון חלזון שהוא דומה לתולעת אותו החוט וכן כיווהו חכמי ישראל במומי הבכור חלזון נחש עינב: גרב או ילפת - מיני שחקן הם. גרב זו החרס שחין היבש מבפנים ומבחוץ: ילפת - היא חזוית המלרית ולמה נקראת ילפת שמלפפת והולכת עד יום המיתה והוא לח מבחוץ ויבש מבפנים ובמקום אחר קורא לגרב שחין הלח מבחוץ ויבש מבפנים שנאמר ובגרב ובחרס (דברים כ"ח) כשסמך גרב חלל חרס קורא לילפת גרב וכשהוא סמך חלל ילפת קורא לחרס גרב כך מסורש בכבורות: מרוח אשך - לפי התרגום מרים פחדין שפחדיו מרוססין

באור

(טאילע, או טעל"א, בל"א חייק געוועבע), הרי שפי' גבן כשעת ר' דוסא, ודק כשעת התנאים: או תבלל בעינו, פי' רש"י ז"ל דבר המבלבל את העין, כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירה, שהוא עוגל המקיף את השחור שקורין פרוני"לא (בל"א חויגענטטערן), והחוט הזה פוסק את העוגל ונכנס בשחור, ותרגום תבלול חילת לשון חלזון, שהוא דומה לתולעת אותו החוט, וכן כיווהו חכמי ישראל במומי הבכור חלזון נחש עינב. ויפה פי', אע"פ שבכרייתת אמרו על או דק חלזון נחש עינב, זהו ללמד אס יש חוט לבן בשחור שהוא מוס כמו נקודה עגולה, ואינו עובר את השחור ליגע בלבן, אלא הסירה שלימה חלל תבלול הוא כשחוט הלבן נמשך מלבון שבעין, ופוסק העוגל המקיף את השחור ונכנס בשחור, והוא לשון תבלל שבלל הלבון שבעין עם השחור שבעין, והחוט הזה הוא ג"כ כתולעת משוך כמו שאמר רבינו ז"ל בפיו דברי התרגום, וראוה משנתינו (בכבורות פי' ב') הרי בעינו דק תבלול חלזון נחש עינב, ואזוהו תבלול לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור, לדעתי הפי' תחלה מפרש דק שגם הוא תבלול חלזון נחש, אע"פ שאינו נקודה אלא כדמות חלזון נחש, שהוא מבלבל הראות שחיו רואה בהיגון, ולכן אלא ואזוהו תבלול, כלומר אס כן מה בין דק לתבלול האמור בכחוב בפני עלמו, והשיב שהוא לבן הפוסק בסירה, שמבלבל את העין, ואינו מונע הראות, כך נראה בעיני, לא כפי' רש"י ז"ל בפ' דק. גם מתישב מדברנו מה שתמה על רש"י ז"ל: או גרב, זו החרס, שחין יבש מבפנים ומבחוץ: ילפת, היא חזוית המלרית, ולמה נקראת ילפת שמלפפת והולכת עד יום המיתה, והוא לח מבחוץ ויבש מבפנים, ובמקום אחר אומר ובגרב או בחרס, קורא לילפת גרב לפי שסמך חלל חרס, וכשסמך גרב לילפת הוא החרס, מפי' רש"י ז"ל וכך מסורש בכבורות, וא"כ גרב תמיד נופל על שחין יבש, הן לח מבחוץ ויבש מבפנים, או יבש מבחוץ ומבפנים, חלל לח מבפנים ומחוץ מוס עובר הוא: מרוח אשך, פי' רש"י ז"ל לפי התרגום מרים פחדין, שפחדיו מרוססין שבים

המעמר

גבנו כפוסה ויש לו חטוורת על גבו ומענין זה הרים גבנונים (תהלים ס"ח י"ז) ע"כ, ודק העתיק בסירוש הראב"ע קלר הקומה, ולפי פשוט הכתוב הוא הגבון ועקר שרש גבן הוא מן גבה, וכן גבות עינים, גב המזבח, וכמו שכתב הרד"ק שם. ירוח אשך, לדעת הראב"ע מרוח הוא מגורת רוח, ויותר נכון כדעת הרד"ק בשרשים שגראו מרש (לערויבען), כמו וימרחו על השחין ויחי (ישעי' ל"ח כ"א). ולדעת ילידי ר' יוסף ווייסע נ"י עיקר שרש רוח הוא גם על כמותה כמו שורה שם ב"ת"ם, ואף שם רוח, בהוראת הקויר הנושב, יש לכאך

תרגום אישכנזי

אמר כא

(כא) כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם מִזְרַע
אֶהְרֶן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב
אֶת-אִשֵּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהֵיוּ לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב: (כב) לֶחֶם
אֱלֹהֵיוּ מִקִּדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים וּמִן-

(כא) ווער פֿאן דען נאַכקאַמ-
מען אהרן'ס איינען לייבעס-
פֿעהלער האט, זאלל ניכט
הינצוטערטען, דיא פֿייעראַ-
פֿעך גאַטטעס דאַרצוברינג-
ען; ער האט איינען לוי-
בעספֿעהלער, מום ניכט היי-
צוטערטען דיא אָפֿפֿערשפּיזע
זיינעס גאַטטעס דאַרצוברינג-
ען.

(כב) ער קאן צוואַר דיא אָפֿפֿערשפּיזע זיינעס נאַטטעס זאָוואָהל פֿאַם אללערהייליג, סטען

תרגום אונקלוס

רש"י

(כא) כָּל גֵּבֶר דִּי בֵּיה מוּמָא מִזְרַעָא דְאֶהְרֶן
בְּהֵנָא לֹא יִקְרַב לְקִרְבָּא יְתָ קוּרְבָּנֵיא דִּי
מוּמָא בֵּיה יְתָ קוּרְבָן אֱלֹהֵיהּ לֹא יִקְרַב
לְקִרְבָּא: (כב) קוּרְבָן אֱלֹהֵיהּ מִקִּדְשֵׁי קוּדְשֵׁיא
וּמִן

מרוססין שבני' שלו כותותין פחדיו כמו גידי
פחדיו יורגו (אייוב מ'): (כא) כל איש אשר
בו מום לרבות שאר מומין: מום בו בעוד
מומו בו פסול הא אם עבר מומו כשר:
לחם אלהיו. כל מאכל קרוי לחם:
(כב) מקדשי הקדשים. אלו קדשי הקדשי':
ומן

באור

שבנים שלו כתושין, פחדו כמו גידי פחדיו יורגו, ומרים בלשון ארמי הוא מעוק, תרגום ומעוק
ומרים, וזה הקרוי לפשוטו של מקרא, כי יש דעות אחרות בענין זה, כמו שפי' רש"י ז"ל,
ויאמר רמב"ן ז"ל שזכרון המומין שנכתוב הולכים על הסדר מתאור לקל כמו שכתוב על
ספרו: (כא) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן, כבר אמר איש מזרעך לדורותם, ומה
עם לומר עוד מזרע אהרן הכהן, יתישב לפרושו על כי כל איש אשר בו מום לא יקרב, שגם
לאסור על כהנים בעלי מומין מעשים שהתיר לזר לעשו בקרבנות, ושמש תאמר שלא הותרו
אלא לזרים תמימים, אבל זרים בעלי מומין, כל שכן שיאסור עליהן לעשותן, לכן חזר לומר
כל איש וגו' מזרע אהרן הכהן, לא אסרתי לך מומין אלא בזרע אהרן הכהן לא בזרים, ומה
שמותר לזר תמים מותר לזר בעל מום: כל איש אשר בו מום, לרבות שאר מומין, מפ' רש"י
ז"ל, וכן הוא בת"כ: אשי ה', פרגוהו (פרשה א' ט'), ולפי הפשט לכלול הקטרת והלנונה,
כל שהן מתנות גבוה: מום בו, בעוד מומו בו פסול, הא אם עבר מומו כשר: אח לחם
אלהיו, וכן למעלה (פסוק י"ז) אמר לחם אלהיו, כמו כי קדוש הוא לאלהיו (פסוק ז') ושם
מזואר, כי לפי שבעל מום קדושת בהונה עליו, רק שאינו מקריב, אמר לחם אלהיו, שהוא
קרב לעשות ככהן הנבחר והקדוש לאלהיו, ועל כן נאסר עליו הכל, אלא שעל העבודות שזר
חייב עליו מיתה, בעל מום באזהרה ולוקה, ומה שזר פטור עליו וכל שכן מה שמותר לזר,
בעל מום אינו לוקה, אבל פוסל העבודה: (כב) לחם אלהיו מקדשי הקדשים, אלו קדשי
קדשים: ומן הקדשים יאכל, אלו קדשים קלים, וטעם שנאמרו שיהיו פירשו במסכת זבחים
והניאו רש"י ז"ל בפרשו, ולפי הפשט אילו נאמר קדשי קדשים הייתי אומ' שהת' לו לאכול
מבשר

המעמר

לנאר מענין זה, כי נכחו לדחוק ולכתות את כל הנא בדרכו, ואחרי כן נוסף מ"ס על השרש
ועשה הפעל מרח בפרטות על הכתיבה ואין זה זר בלשוננו, כי כן פעל תאב עיקרו בלי
ספק אבה, תכן מגזע כנן, מכר נולד מן כרה (אשר כריתי לי) ואחרי אשר נוסף האות על
השרש נעשה לעיקר וליסוד. ובה תתישב על נכון גם קושי' בעלי לשון על רבותינו בעלי המשנה
ז"ל שהביא הרמב"ם בפירוט המשנה ריש מסכת תרומות עכ"ד.

אמר כא

הקדשים יאכל: (כג) אַךְ אֵלֶּיךָ
הַפְּרִכָּת לֹא יָבֹא וְאֵל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא

הרגום אשכנזי קצר

כטעו, אלאם פֶּאֶם הייליגען
עפסען, (כג) נור זאלל ער
ניכט הינטער דען פֶּאָרדראַנג
קאָממען, אונד ניכט צום אַל־

טאר

רשיי

ומן הקדשים יאכל. אלו קדשים קלים ואם נאמרו קדשי
הקדשים למה נאמר קדשים קלים אם לא נאמר
הייזי אומר בקדשי הקדשים יאכל בעל מוס שמנינו
שהותרו לזר שאכל משה בשר המלואים אבל בזה
ושוק של קדשים קלים לא יאכל שלא מלינו זר חולק בהן לכך נאמרו קדשים קלים כך מפורש בזבחים:
(כג) אך אל הפרוכת. להזות שבע הזאות שעל הפרוכת: ואל המזבח. החיון ושניהם הולכנו ליכתב
ומפורש

חרגום אונקלוס

ומן קודשיא ייכול: (כג) בָּרַם
לְפָרוּכָתָא לֹא יַעוּל וְלִמְדָבְחָא וְלֹא

באור

מבשר הקרבנות, שלא יבואו לידי נותר אם האיכלין מעוטין, לכך נאמר ומן הקדשים יאכל
שהן התרומות, כמו ולא יאכל מן הקדשים (פרשה כ"ב ו'), וכל זר לא יאכל קדש (שם שם
'י), ללמדך שחולק בתרומה ובקדשי קדשים ככל חזיו הכהנים, ומותר לישראל ליתן התרומה
שמפריש לכהן בעל מוס, וזהו ומן הקדשים יאכל, שמהא פרנסתו ולחמו מן הקדשים, כמו
ואמר יאכל מן הקדשים כי לאמו היא (שם שם ז'), ובת"כ שזו יאכל, אף במחלוקת: (כג) אך
אל הפרוכת לא יבא, פי' רש"י ז"ל להזות שבע הזאות שעל הפרוכת, ואל המזבח לא יגש,
מזבח החיון, ושניהם הולכנו להכתב במפורש בת"כ, והוא חמה צעיני אם כבר מעטנוהו
מכל העבודות כמו שפרשנו (פסוק י"ז) לחזיו לורך חזר והזהירו מן הזאות שעל הפרוכת,
שהן עבודות פנימיות, וכן שלא יגש אל מזבח העולה לעבוד עליו, אם לא שחזר להזהיר לכמוך
אליו ולא יחלל את מקדשי שאם עבד חלל ועבודתו כסולה, ויותר נראה בפשוטו, שמהירו
גם על ביאה ריקנית שלא יבוא אל הפרוכת להשתחוות שם, ושלא יגש אל המזבח החיון לעמוד
על המזבח, אף על פי שאינו עובד, ולולי שאין בונתנו להאריך היה אפשר לפרש על דרך
זו הנרייתא השנויה בתורת כהנים שרמז עליה רש"י ז"ל, ופרשונו בשעת רמב"ם ז"ל שאמר
(ביאת מקדש פ"ו א') שבהן בעל מוס לא יכנס למקדש מן המזבח ולפנים שנאמר אך אל
הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש, ואם עבר ונכנס לוקה אף על פי שלא עבד, ואם רמב"ן
ז"ל חולק עליו ודעתו כפי' הכחוש כדעת רש"י ז"ל, ואמר כי מה ששנינו בין האולם ולמזבח מקודש
ממנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסין לשם (נלים פ"א ט') אינו אלא מעלות דרבנן, כבר
אמרנו (פרשה י' ט') שנענין שאמר מן המזבח ולפנים יש לחוק עליו, שנעזרה מותר לילך
מדין תורה אפילו בין האולם ולמזבח, ושעל זה השיגו גם הראש"ד ז"ל, אבל בעיקר הדבר פשט
הכחוש מסייעתו שהזהירו מבוא אל הפרוכת בהיכל, ואל המזבח לא יגש, על המזבח לא יעלה,
אפילו אינו עובד, וכן נאמר בזרי' ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח
ולמבית לפרוכת ועבדתם וגו' והזר הקרב יומת (במדבר י"ח ז'), זכר המזבח ולמבית לפרוכת
כמו כאן, ואעפ"י שאינו חייב מיתה אלא על עבודה תמה, כמו שלמדו בגמרא מן עבודת מתנה
אתן את כהנתכם, אסור לו לעלות על המזבח, אפילו לעשות מה שמותר לו, ולכן אמרו
(זבחים דף ס"ה ע"א) אמר ר' עקיבא ובי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח, וכן כאן בבעלי
מומין, ושם אמר בעלי מומין שפסולין לעבודה, אך יכנסו להיכל והרי הן בכלל ואל יבואו
בכל עת אל הקדש, הולך לאסור עליהן אפילו למטה כגון לעשות רקועות, שאם יש כהנים
חמימין לעשות, אסורין בעלי מומין ליכנס שם משום אך אל הפרוכת וגו'. ובברייתא דת"כ שזו
יכול לא יכנס לעשות רקועות ת"ל אך, נראה ברור שהזהירו בעלי מומין ליכנס מבית לפרוכת מדין
תורה אפילו בשאינו עובד, שאם בעבור ואל יבוא בכל עת נגעו בו כמו שחשב רמב"ן ז"ל, גם
על כהנים תמימים יאמרו כן, ויותר יקשה שנחלקו (ערובין דף ק"ה ע"א) עמאין ובעלי מומין
מי נכנס לעשות רקועות, ואם בעלי מומין אסורין לבד ממעלות דרבנן, א"כ לעשות מטה
שאינו עובד משום ואל יבוא, אך יעלה על הדעת שיכנסו עמאין שמהרין על הכניסה, אין

הרגום אשכנזי

אמר כא

טאר הינטרעטען, דען ער האט איינען לייבעס פעהלער; ער זאלל מיינע הייליגטומער ניכט ענטוויייען, דע איד דער עוויגע האבע זיא געהיילי געט. (כד) משה טרוג דיעועם דעם אהרן, זיינען זעהנען, אינד אללען קינדערן ישראל'ס פאר.

כב (א) דער עוויגע שפראך פערנער צו משה, וויא פאלגעט: (ג) זאגע אהרן

יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהוה מקדשם: (כד) וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל: פ כב (ה) וידבר יהוה אל משה לאמר: (ג) דבר אל אהרן ואל בניו ויגורו מקדשי בני ישראל ולא

אונד זיינען זעהנען, דאס זיא זיך צוויילען דער הייליגטומער דער קינדער ישראל'ס ענט.

ד ש י

ומכרת בתורת כהנים: ולא יחלל את מקדשי. שחם עבד עבודתו מחוללת לישראל: (כד) וידבר משה. המורה הזאת: אל אהרן וגו' ואל כל בני ישראל. להזהיר בית דין על הכהנים:

כב (ב) ויגורו. אין מורה אלף פרישה וכן הוא אומר ויגור מאחרי (יחזקאל י"ד) נזרו אחור (ישע' א') יפרשו

תרגום אונקלוס

יקרב ארי מומא ביה ולא יחל ית מקדשי ארי אנא יי מקדשהון: (כד) ומליל משה עם אהרן ועם בנהי ועם כל בני ישראל:

כב (ה) ומליל יי עם משה למימר: (ג) מליל עם אהרן ועם בנהי ויפרשון מקדשיא

ב א ו ר

זה אלף שבעל מים אזור ליכנס להיכל ולא יחלל כששט הכתוב וכדכרי רמב"ם ז"ל: כי מום בו, כמו שאמר למעלה (פ' י"ח) לענין העבודה, אמר כאן לענין הכניסה: ולא יחלל את מקדשי, הז'ין כפ"ח, ולא מלאנו כדוגמתו, שכל החזרים הש'ין נחיר"ק לצון יחיד, כמו למען עמא את מקדשי (פרש' כ' ג'), ולדעתי גם זה מוכיח שהזהיר על העבודה, ועל הכניסה למקומות המקודשים, וכלל שתיקן באמת מקדשי, הקרבנות שהן קדשי ה', מחלל אותן בעבודתו, והמקדש מחלל בכניסתו למקומותיו הקדושים, וענין חלול מקדש שזהו בו מנהג חולין, כמו ולא יחלל את מקדש אלהיו (שם כ"א י"ב), להיות במקדשי לחללו (יחזקאל מ"ד ז'), הנני מחלל את מקדשי (שם כ"ד כ"א), וזה יתכן בנכנס למקום המקדש שלא כדת, ואילו אין בכל הפרשה הזהרה רק על העבודה, מהו מקדשי כמ"ס, שבזום מקום לא נאמר מקדש ומקדשים על הקרבנות, אלף קדשי קדש, אבל כולל גם המקדש בעבור הכניסה, ולפי שכולל גם הקרבנות, יפה למדו מזה נת"בומנין שחם עבד עבודתו פסולה ת"ל ולא יחלל את מקדשי: כי אני ה' מקדשם, מלת מקדשם רבים, ומוסב על מקדשי, אני מקדש את הקרבנות, ואני מקדש את המקדש, ומי שנוהג באחת מהן מנהג חולין, מחלל מה שקדשי אני ה' הקדוש, ומה שאני מקדש הוא קדוש באמת: (כד) וידבר משה אל אהרן וגו', אצטו שמוסב על שתי פרישות שלמעלה, כי בראשונה לא נזכר אהרן וישראל, ובשניה לא נזכרו בניו ובני ישראל, ועוד בראשונה לא נזכר לצון דבור, שיפרש להם הדברים באר היטב, לכן חתם בפסוק זה שנאמר בו דבור, ונזכרו בו אהרן ובניו וכל ישראל ליתן את האזור בזה לזה, ורש"י ז"ל פי' אל בני ישראל, להזהיר בית דין על הכהנים, וכן הוא בת"כ:

כב (ב) ויגורו, שרשו נזר לצון חזק ופרישה, כמו וזרתם את בני ישראל! (פרש' ט"ו ל"א), נזרו אחור (ישעיה א' ד'), וכאן הנפעל, שיחזרו על הקדשים כהונן, ועל ידי כן יפרשו מהן